

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SAULI PAATTIMÄKI
JAANA SAVOLAINEN

Asiakkaiden tyytyväisyys kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksista arjen hallintaan ja päihteiden käyttöön

HOITOTYÖN TUTKINTO-OHJELMA
2022

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 KOTIIN TEHTÄVÄ PÄIHDETYÖ JA SEN TOIMINTAMUODOT	4
2.1 Päihteet ja päihderiippuvuus	4
2.2 Kotiin tehtävä päihdetyö	5
2.2.1 Arjen hallinta ja sen tukeminen	6
2.2.2 Ehkäisevä päihdetyö	6
2.3 Kirjallisuushaku	7
2.4 Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt.....	9
3 TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	11
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	11
4.1 Kvantitatiivinen tutkimus.....	12
4.2 Aineiston analyysi ja raportointisuunnitelma.....	12
4.3 Kohderyhmä, otoksen valinta ja aineiston keruu	13
5 TUTKIMUSTULOKSET	13
5.1 Asiakkaiden tyytyväisyys kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksista arjen hallintaan.	14
5.2 Asiakkaiden tyytyväisyys kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksista päihteiden käyttöön	15
5.3 Kotiin tehtävän päihdetyön toimivuus ja muutostoiveet.....	18
6 POHDINTA	18
6.1 Johtopäätökset.....	18
6.2 Tutkimuksen luotettavuus	19
6.3 Tutkimuksen eettisyys.....	19
6.4 Oma ammatillinen kasvu.....	21
LÄHTEET	
LIITTEET	

Tekijät Paattimäki, Sauli Savolainen, Jaana	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 2.5.2022
	Sivumäärä 21	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Asiakkaiden tyytyväisyys kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksista arjen hallintaan ja päihteiden käyttöön		
Tutkinto-ohjelma Hoitotyö		
<p>Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää Sillanpielen toimintakeskuksen asiakkaiden tyytyväisyyttä kotiin tehtävästä päihdetyöstä heidän arjen hallintaansa. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa asiakkailta kotiin tehtävästä päihdetyöstä ja sen mahdollisista kehittämistarpeista.</p> <p>Kotiin tehtävä päihdetyö on osa ennaltaehkäisevää ja korjaavaa päihdetyötä, jolla pyritään ehkäisemään mahdollinen laitos- tai sairaalahoito päihdekäytön osalta. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015, 2§) määrittelee ehkäisevän päihdetyön toiminnaksi, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja.</p> <p>Työssä käytettiin kvantitatiivista lähestymistapaa ja tiedonkeruu toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella. Vastaajia oli 21. Kyselyn keskeisimmät tulokset kertovat asiakkaiden olevan pääsääntöisesti tyytyväisiä työntekijöidenkotiin tehtävään päihdetyöhön. Työskentely oli vaikuttanut positiivisesti heidän arjen hallintaansa. Kotiin tehtävä päihdetyö oli parantanut muun muassa mielialaa jaraha-asioiden hoitoa. Suurin osa vastaajista koki, ettei päihteiden käyttö hallinnut heidän elämäänsä tällä hetkellä.</p> <p>Avoimien kysymysten mukaan toimivia asioita olivat käytännön asioiden hoitamisen tuki, sosiaalinen tuki ja päihdevieroitus. Henkilökunta saikiitosta avuliaisuudesta ja hyvästä tavoitettavuudesta. Vastaajat toivoivat enemmän aikaa tapaamisiin, kokemusasiantuntijoiden käytön lisäämistä, kyyditsemistä ja ruokakassien toimittamista kotiin.</p>		
<u>Asiasanat</u> Päihteet, päihdetyö, perhe, päihteiden käyttö, koti, arjenhallinta		

Authors Paattimäki, Sauli Savolainen, Jaana	Type of Publication Bachelor's thesis Thesis AMK	Date 2.5.2022
	Number of pages 21	Language of publication: Finnish
Title of publication Experiences of customers from the work with substance abusers about the effect on their substance abuse and managing of everyday life		
Degree program Nursing		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to gather experiences of the customers from Sillanpieli, center for substance abuse customers in the city of Rauma, regarding the work quality on the customers lives and everyday life.</p> <p>The objective of the thesis was to better the working quality of substance abuse work at home by giving information directly from the customers. The research was done by using a quantitative research method. The key results of the research were, that the customers were basically happy about the quality of the workers in helping them control their substance abuse and managing of everyday life. The working has especially improved the mood and the control of finance of the customers. Most of the customers felt that substances did not control their lives so much anymore.</p> <p>There were a few open questions to the customers. The answers make it clear that the customers appreciate the social support, helping at everyday things and substance detoxification. The customers would like to spend more time with the workers, that the workers could give them a ride to different places and some delivery of food bags from the store to their homes.</p>		
<u>Key words</u> Substances, substance abuse work, family, substance abuse, home, control of everyday life		

1 JOHDANTO

Yhteiskunnallisesti päihteiden määrä ja väärinkäyttö on lisääntynyt yhteiskunnassa. Tässä painottuu erityisesti huumausaineiden käytön lisääntyminen. (Karjalainen, 2021.) Kotiin tehtävä päihdetyö on osa niin ennaltaehkäisevää kuin korjaavaakin päihdetyötä, jolla pyritään ehkäisemään mahdollinen laitos- tai sairaalahoito päihde-käytön osalta. Parhaimmillaan kotiin tehtävä päihdetyö ennaltaehkäisee rikoskierrettä ja mahdollisia vankilatuomioita. Suomessa on laadittu ennaltaehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, jonka ovat laatineet Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Sosiaali- ja terveysministeriö. (STM, n.d.) Kaikkea päihdetyötä määrittää Suomessa Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (24.4.2015/523) ja Päihdehuoltolaki (17.1.1986/41). Työn luonteen määrittää asiakkaan elämäntilanne ja tarpeet.

Työn tilaajana on Rauman kaupunki, Sillanpielen toimintakeskus. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää Sillanpielen toimintakeskuksen asiakkaiden tyytyväisyyttä kotiin tehtävästä päihdetyöstä heidän arjen hallintaansa. Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa asiakkailta kotiin tehtävästä päihdetyöstä ja sen mahdollisista kehittämistarpeista. Sillanpielen toimintakeskuksella ei ole ennestään koottua tietoa tai asiakaskokemuksia kotona asuvien päihdeasiakkaiden tyytyväisyydestä.

Työ on asiakaslähtöinen ja kuvaa asiakkaiden omia mielipiteitä, joka on aina hyvä lähtökohta tutkimukselle. Työn aineiston keruu toteutetaan asiakkaille lähetettävän sähköisen kyselylomakkeen avulla. Yhteyshenkilönä on Raumalla kuntouttavan päihdetyön esimies.

Työn keskeiset käsitteet ovat päihteet ja päihderiippuvuus, kotiin tehtävä päihdetyö, arjen hallinta ja sen tukeminen sekä ehkäisevä päihdetyö. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (2020) määrittelee päihteiden tarkoittavan aineita, jotka vaikuttavat henkilön psyykkisiin toimintoihin, mutta aineilla ei kuitenkaan ole hoidollista tavoitetta. Alkoholit, huumeet, impattavat aineet ja lääkkeet ovat yleisiä päihtymystarkoitukseen käytettäviä aineita.

2 KOTIIN TEHTÄVÄ PÄIHDETYÖ JA SEN TOIMINTAMUODOT

2.1 Päihteet ja päihderiippuvuus

Osana ihmisen historiaan on aina kuulunut päihdyttävien aineiden käyttö. Kahvi, tee, alkoholi ja tupakka ovat tässä ajassa tavallisimpia päihteitä. Huumaavat aineet luetaan myös kuuluviksi päihteisiin, ja näistä määritellään vielä omia ryhmiään. Näihin kategorioihin jaotellaan impattavat aineet, pääasiallisesti keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet, sekä varsinaiset huumausaineet, jotka määritellään huumausainelaisissa ja –asetuksessa. Impattavat aineet ovat kaasuntuuvia hengitettäviä aineita, jotka vaikuttavat keskushermostoon. (Kuoppasalmi ym. 2019a.)

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (2020) määrittelee päihteiden tarkoittavan aineita, jotka vaikuttavat henkilön psyykkisiin toimintoihin, mutta aineilla ei kuitenkaan ole hoidollista tavoitetta. Alkoholi, huumeet, impattavat aineet ja lääkkeet, ovat yleisiä päihtymystarkoitukseen käytettäviä aineita.

Kahvi, tupakka ja alkoholi ovat päihteitä, joihin suhtaudutaan neutraalisti tai suvaitsevasti niiden haittavaikutuksista huolimatta. Osa aineista, jotka ovat psykoaktiivisia, on rajattu vain lääkinnälliseen käyttöön kansainvälisin säädöksin ja lainsäädännöllä. Pääasiassa päihteiden käyttö johtuu niiden tuottamista vaikutuksista, joita ovat mielihyvän tuottaminen, toimintakyvyn parantuminen sekä ahdistuksen ja dysforian eli tunteen vähentyminen. Myönteisiksi koettavat vaikutukset ovat usein helpompia havaita kuin haitat. Haitat ilmaantuvat vähitellen, pois lukien päihtymystila sekä vieroitusoireet. (Kuoppasalmi ym. 2019b.)

Alkoholi, nikotiini, kannabis, amfetamiini, bentsodiatsepiinit ja opiaatit ovat esimerkkejä aineista, joihin voi kehittyä päihderiippuvuus. Vaikka aineet ovat erilaisia, niihin liittyvät riippuvuudet muistuttavat paljon toisiaan. Aineiden käyttäjän vaikeus säädellä ja hillitä käytön aloitusta, määriä sekä lopettamista on yleinen ilmenemismuoto riippuvuudessa. Käytön pakonomaisuus ja käyttöhimo ovat riippuvuuden ydinoireita riippuvuuksissa. Käytettyyn aineeseen ja riippuvuuteen liittyy usein sietokyvyn kasvu sekä vieroitusoireet, kun käytön lopettaa. Käytön pakonomaisuus ja

käyttöhimo voivat aiheuttaa käytön jatkumisen huolimatta sen aiheuttamista haitoista, syrjäyttäen jossain määrin itsestään huolehtimista, ihmissuhteita, harrastuksia sekä työn tai koulutuksen keskeytymistä. Yleisenä ilmiönä päihderiippuvuudessa voidaan pitää kyvyttömyyttä tunnistaa ja myöntää riippuvuudesta johtuvia oireita ja haittoja. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, 2019.)

2.2 Kotiin tehtävä päihdetyö

Valtion selvitys- ja tutkimustoiminta on vuonna 2018 julkaissut tutkimuksen, jonka aiheena on Toimivat mielenterveys ja päihdepalvelut. Tutkimuksessa on tullut esiin, kuinka järjestelmän kaikilla tasoilla tulisi tukea palvelujen käyttäjien osallisuutta, kokemusasiantuntijuutta ja vertaisuutta. Haastatelluista osa piti tätä tulevaisuuden kehitystehtävistä kaikkein tärkeimpänä. Asiakkaan hakeutuminen palveluihin ja tavoittaminen on todennäköisempää, mikäli palvelu vastaa asiakkaan tarpeita. Tutkimukseen vastanneiden mielestä apua on aktiivisesti vietävä sinne missä mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät elävät ja toimivat. Apua hakevat kokevat maallikoiden ja ammattilaisten suhtautumisen takia kyynisyyttä ja syyllisyyttä. Tämän vuoksi henkilökunnalle toivottiin lisää asenteita muuttavaa ja osaamista lisäävää koulutusta, sekä lisää vaikuttamista väestön asenteisiin. Kokemukset huonosta kohtelusta tai ”pompottelusta” eri luukuille monien muiden taustalla olevien syiden lisäksi johtavat vaikeuksiin sitoutua hoitoon ja kuntoutukseen. (Wahlbeck ym. 2018, s. 15, 26–27.)

Kunnat järjestävät ennaltaehkäisevää ja kotiin tehtävää päihdetyötä tarpeen mukaan. Nähtävissä kuitenkin on, että kuntien resurssit ovat ajoittain rajalliset ja kotiin tehtävä päihdetyö on ajoittain kunnissa tauolla tai lakkautettu tuntemattomista syistä. (Vantaa, 2021.)

Kotiin tehtävä päihdetyö on asiakkaan kotona tapahtuvaa ohjausta, tukea ja neuvontaa päihdeasioissa, päihdehaittojen korjaamista, arjen hallinnan tukemista ja sillä myös pyritään turvaamaan asumisen jatkuminen kotona. Työskentely on aina tavoitteellista ja sen intensiivisyys määräytyy asiakkaan tarpeen mukaan. Kotona tapahtuvassa päihdetyössä laaditaan aina suunnitelma asiakkaan ja hänen hoidostansa vastaavien muiden tahojen kanssa yhteistyössä. (Rauma, 2021.)

2.2.1 Arjen hallinta ja sen tukeminen

Ihminen tarvitsee arkeensa mielekkäitä asioita, jotta kokonaisvaltainen hyvinvointi toteutuu ja arki pysyy hallinnassa. Ihminen pystyy vaikuttamaan omaan arkeensa ja sen hallittavuuteen pienilläkin asioilla. Osa ihmisistä tarvitsee tähän kuitenkin tukea ja ammattilaisen apua löytääkseen arjen mielekkyyden. Olennaisia asioita on muun muassa ruoanlaitto, liikunta, siivoaminen ja itsestä huolehtiminen. Tärkeää on muistaa myös säännöllinen lepo ja uni. (Mielenterveystalo, 2022.) Päihteistä kuntoutuminen vaatii usein ohjausta näihin elämän osa-alueisiin jonkin aikaa, ennen kuin ihminen kykenee näitä itse hallitsemaan.

Saavuttaakseen toivotun tuloksen kuntoutus edellyttää toimintamuotoja, joita sanotaan tavallisiksi keinoiksi sosiaalisessa kuntoutuksessa. Näillä tarkoitetaan esimerkiksi yhdessä asiakkaan kanssa tehtävä sosiaalisen tilanteen selvittely, psykososiaalinen neuvonta ja ohjaus, valmennus, vertaisryhmätoiminta, tukeminen osallisuudessa ja sosiaalisessa toimintakyvyssä sekä vertaisryhmätoiminta. Tyypillisesti kotikuntoutus on toimintana monimuotoista. Jos laitosta tai virastoa verrataan kotiympäristöön, on kotona helpompaa tuoda esiin ja arvioida konkreettisia toiveita ja omia tarpeita. Asiakkaan kuuleminen on keskeistä tällaisessa toiminnassa. Kuitenkin yhteistyötä ja hyvää tuntemusta olemassa oleviin sosiaalisiin verkostoihin ja organisaatioihin tarvitaan myös. Erilaisten tilanteiden harjoittelu voi sisältyä kotikuntoutukseen. Näitä voivat olla asiointi pankkiautomaatilla ja kaupassa, opastaminen olennaisiin palveluihin, keskustelutuki, etsiä sopivaa/sopivia tukihenkilöitä ja -ryhmiä. (Härkää & Järvikoski 2018, s. 207.)

2.2.2 Ehkäisevä päihdetyö

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015, 2§) määrittelee ehkäisevän päihdetyön toiminnaksi, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Tässä laissa päihdeillä tarkoitetaan tupakkatuotteita ja rahapelaamista. Laki edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa, varmistaa ehkäisevän päihdetyön edellytykset koko maassa sekä tukee erityisesti kuntia ja alueita kehittämään ehkäisevää päihdetyötä.

Yleisesti päihderiippuvaisen palveluista säädetään päihdehuoltolaissa (41/1986). Laki velvoittaa kunnat järjestämään päihdepalvelut kyseisen kunnan tarpeisiin sopiviksi. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä sekä päihdehuoltolaki yhdessä toimivat saumattoman päihdehuollon toimivuuden takaamiseksi.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle on tehty tutkimus (Warpenius ym. 2015), jonka aiheena on Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2025 -ennakkotutkimus. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut kartoittaa asiantuntijoiden käsityksiä ehkäisevän päihdetyön tulevaisuudesta Suomessa päihteiden käyttäjien keskuudessa. Tutkimuksen kohteena oli päihteiden käyttäjät. Tutkimukseen osallistui 50 panelistia, jotka edustivat julkista sektoria, järjestöjä sekä elinkeinoelämää. Panelisteille laadittiin kolme kyselykierrosta. Tutkimustulokset osoittavat panelistien arvioivan, että vuoteen 2025 mennessä alkoholin kulutus tulee vähenemään, kun taas kannabiksen käyttö ja huume-kuolemat lisääntyvät.

Laitila (2010) on tehnyt väitöskirjan aiheesta Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Väitöskirjan tarkoituksena on ollut kuvata päihdetyön asiakkaan osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä mielenterveys- ja päihdetyön asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimusta tehdessä on ollut kolme eri vaihetta: asiakkaiden haastattelu, työntekijöiden haastattelu ja kuvausmallien muodostaminen asiakkaan osallisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä. Tuloksina esitellään, kuinka asiakkaat haluavat olla osallisena päihdetyön suunnittelussa, mutta eivät saa aina ääntään kuuluviin. Asiakkaat kokevat heidän näkemyksensä olevan olennaisia työn suunnittelun kannalta.

2.3 Kirjallisuushaku

Opinnäytetyötä varten tehtiin kirjallisuushaku. Kirjallisuutta löytyi paljon ja rajauksia käyttäen saatiin kirjallisuutta rajattua loogisesti ja opinnäytetyöhön sopiviksi. Kirjallisuushakua tehdessä aihetta rajattiin niin, että käytettävä materiaali on alle viisi vuotta vanhaa, se on löydettävissä kirjana, artikkelina tai oppimateriaalina. Kirjallisuutta tarkasteltiin huomioiden sen täyttävän näyttöön perustuvuuden kriteerit. Hakua rajattiin niin, että jos materiaali koski opiskelua, työelämää, psykiatriasta hoitoa

tai Suomen lakia, se jätettiin pois. Kirjallisuushausta on tehty tietokantataulukko. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Tietokannat

Tietokannat	Hakulauseke ja rajaukset	Tulokset	Valitut
Medic	Päihdetyö AND koti Aika rajaus viisi –vuotta vanhat	14	0
Finna	Päihdetyö Päihderiippuvuus Päihdetyö AND kokemukset Rajaukset -kirja, alle viisivuotta julkaisusta päihdekäyttö AND arjenhallinta Arjenhallinta arki AND päihteet Rajaukset alle 10 vuotta julkaisusta, pois rajattu työelämä, opiskelu, opinnäytetyö	377 20 5 17 112 93	1 2 1 0 0 1
Julkari	Päihdetyö Manuaalinen haku	274	1
Elliblibrary	Päihteet Rajaukset -kirja, alle viisivuotta julkaisusta	7	2
Duodecim Oppiportti	Päihteet Päihdetyö Rajaukset – oppikirja, artikkelit, alle viisivuotta julkaisusta pois rajattutyöelämä, opiskelu, laki, psykiatrinen hoito	148 6	2 1
Duodecim Terveysportti	Päihteet	89	1
Google Scholar	Kotikatko Päihteet Rajaukset –alle viisivuotta vanhat hyväksytyt, pois rajattu opinnäytetyöt Päihdetyö Rajauksessa ei huomioitu aikarajausta	3 345 9160	1 1 2
Google	Päihteet, Suomi Päihteiden määrittely Rajaukset -kielenä Suomi, julkaisut vuodelta 2021		1 1
Theseus	Päihteet Rajaukset alle viisivuotta vanha, ylempi AMK, hoitotyö	29	1
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos	Manuaalinen haku		2

Kirjallisuushakua tehtäessä keskeisten käsitteiden lisäksi käytettiin erilaisia hakusanoja Suomeksi ja YSO-hakusanoja. Hakusanat englanniksi ja MeSH-asiasanoilla on myös hahmoteltu. Kaikki hakusanat löytyvät taulukosta. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Hakusanat

Keskeiset käsitteet	Päihdetyö	Koti	Kokemus
---------------------	-----------	------	---------

Muita hakusanoja Suomeksi	Päihhteet, päihdeongelmat, päihdehoito, päihde riippuvuus, päihdetyö kotiin	Kotikatko Arjen hallinta	Kokemukset
Hakusanoja englanniksi	Intoxicants, Substanceabusework, substanceabuseproblem, socialworkwithintoxicantabusers, substanceabusers	Home	Experiences, knowledge, experiencing, being experienced
YSO-asiasanat	Päihdehuolto, päihdekulttuuri, päihdeongelmaiset, päihdekulttuuri, päihdepolitiikka, päihderiippuvuus	Koti, kotikäynnit	Kokemukset, kokeminen, kokeneisuus, asiakas kokemus
MeSH -asiasanat	Päihdehuoltoyksikkö, päihdeongelma, päihdeongelmat, päihdehäiriö, päihdehäiriöt, päihderiippuvuus, päihdeidenkäyttö, päihdeiden väärinkäyttö, päihteisiin liittyvä häiriö, päihteisiin liittyvät häiriöt	Kotikäynnit	

2.4 Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Aikaisempia tutkimuksia tai sitä läheltä koskettavista aiheista löytyy melko hyvin. Aiheesta löytyy myös opinnäytetöitä. Aiheina näissä on pääsääntöisesti ennaltaehkäisevä päihdetyö, mutta varsinaisesti kotona tapahtuvasta päihdetyöstä materiaalia löytyy hieman vähemmän. Työssä käytetyt aikaisemmat tutkimukset esitellään myös tiivistystiliitteenä olevassa taulukossa (Taulukko 3. Aikaisemmat tutkimukset aiheesta).

Lamberg (2021) on tehnyt ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyön Ongelmallisesti huumeita käyttävien kokemia esteitä päihdehoitoon hakeutumisessa ja siihen sitoutumisessa. Tarkoituksena oli haastatteluiden avulla kuvata helsinkiläisten ongelmakäyttäjien kokemia esteitä päihdehoitoon hakeutumisessa ja siihen sitoutumisessa. Työssä on haastateltu ei-päihdehoidossa olevia aktiivisesti pistämällä huumeita käyttäviä henkilöitä. Työssä nousivat esiin kolme pääteemaa: palvelujärjestelmän rakenteelliset, yksilölliset ja lainsäädännölliset esteet. Aineistosta ilmeni, että haastateltavat kokivat opioidikorvaushoitoon hakeutumisen liian vaativaksi ja pitkäksi prosessiksi sekä korvaushoidon liian sitovaksi ja kontrolli- sekä rangaistuskeskeiseksi. Ongelmakäyttäjät kokivat myös hoidon tarjonnan ja tarpeen kohtaamattomuutta.

Kotovirta ym. (2021) ovat valmistelleet Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle toimintasuunnitelman nimeltä Päihde- ja riippuvuusstrategia, yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030. Strategian tarkoituksiksi on nostettu perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen,

päihde- ja riippuvuusilmiöiden yhtymäkohtien tunnistaminen, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Alkoholiin, tupakkaan, huumausaineisiin sekä rahapelaamiseen liittyvien riskien, haittojen, ongelmien ehkäisy ja hoito sekä ohjauksen tarve on myös nostettu esiin. Kohderyhmiksi on rajattu yksilöt sekä koko väestö. Aineistoa on kerättylaajoilla kuulemisilla, joissa osanottajina ovat olleet järjestöt sekä muut asiantuntijat (esimerkiksi kunnista). Tutkijoiden kanssa on järjestetty virtuaalitapaaminen ja yhteistyötapaamisia, jotka on järjestetty verkossa eri valtiotahojen kehittämishankkeiden ja viranomaisten kanssa. Näistä on koottu strategia, jonka tavoitteena on varmistaa, että eri aihealueilla tehtävä työ on koordinoitua. Päihde- ja riippuvuusstrategiassa asetetaan yhteisiä, kaikkia päihteitä ja riippuvuuksia läpileikkaavia tavoitteita sekä niiden erityisyyden huomioivia tavoitteita.

Laitila (2013) on tehnyt oppaan strategiseen suunnitteluun aiheella Mielenterveys- ja päihdetyö osana kunnan hyvinvointia. Oppaan tarkoituksena on tuottaa informaatiota ja ohjausta kunnan mielenterveys- ja päihdetyön strategioihin kunta-alalla työskenteleville. Kohderyhmänä ovat kuntalaiset, palveluiden asiakkaat ja heidän omaisensa. Valmistunut opas on uudistettu versio Mielenterveys- ja päihdetyön strategisen suunnittelu kunnissa -oppaasta, jonka Laitila on vuonna 2009 kirjoittanut. Alkuperäisen oppaan käyttäjille oli tehty kysely, jonka pohjalta opasta on uudistettu ja siihen on lisätty osio ongelmapelaamisesta.

Diakonia Ammattikorkeakoulun opiskelijat ovat laatineet vuonna 2017 työn Asiakkaan kotona tehtävä päihdetyö, malli jalkautuvan päihdetyön hankesuunnitelmasta. Työssä on laadittu jalkautuvan päihdetyön mallia hankemallin kautta. (Korpihalkola & Mattila, 2017.) Mikola (2019) on tehnyt opinnäytetyön Satakunnan ammattikorkeakoululle, jonka aiheena on ollut lapsuus ja oma vanhemmuus: Kasvaminen perheessä, jossa päihteet ovat läsnä arjessa, selviytyminen ja haasteet omaan vanhemmuuteen. Lehtisyrjä (2021) on tehnyt Satakunnan ammattikorkeakoululle opinnäytetyön aiheella: Sillanpielestä potkua arkeen - kuntouttavan työtoiminnan ryhmä päihdeongelmallisille pitkäaikaistyöttömille.

3 TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää Sillanpielen toimintakeskuksen asiakkaiden tyytyväisyyttä kotiin tehtävästä päihdetyöstä heidän arjen hallintaansa. Työn tavoitteena on saada tietoa asiakkailta kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksista ja siihen liittyvistä mahdollisista kehittämistarpeista.

Työn tarkoituksen ja tavoitteen pohjalta työhön on muodostunut tutkimuskysymyksiä

1. Missä määrin asiakkaat ovat tyytyväisiä kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksiin arkensa hallintaan?
2. Missä määrin asiakkaat ovat tyytyväisiä kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksiin päihteidensä käyttöön?
3. Mitä asioita kotiin tehtävässä päihdetyössä voidaan vielä kehittää?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Työstä laadittiin tutkimussuunnitelma, jonka pohjalta määrittyi työn teemaja aihealue. Tämän jälkeen tehtiin työn perusvalinnat, joita olivat tutkimustehtävän asettaminen, tutkimuksen luonne, näkökulma ja tavoitteet. Käytännön osa oli kyselyjen toteuttaminen. Aiheeseen liittyen kerättiin aineistoa, jonka pohjalta käytännön työ voitiin tehdä.

Vilka (2021) toteaa, että saadakseen tutkimuskysymykseen luotettavia ja kattavia vastauksia tulee miettiä kuinka laaja aineiston pitää olla, onko tieto saavutettavissa määrällisin vai laadullisin menetelmin. Jos halutaan kuvailla missä määrin jokin asia vaikuttaa toiseen tai miten se on muuttunut tai kuvailla jotain asiaa yleisesti, soveltuu näihin määrällinen tutkimusmenetelmä. Tätä tutkimusmenetelmää käytettäessä on tavoitteena selittää ihmisen toimintaa numeraalisin, kausaalisin ja teknisin keinoin. Tarkoitus siis on, että tutkimusmenetelmän avulla aineisto on muutettavissa muotoon, jota voidaan mitata ja testata.

4.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivinen on määrällinen tutkimusmenetelmä, tarkoittaen että tutkimusmenetelmällä etsitään vastauksia kysymyksiin “kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein?” Tutkija tarkastelee tietoa numeerisesti, eli hän saa tutkimustiedon numeroina tai hän on numeerisesti ryhmitellyt laadullisen aineiston. Tulokset esitetään numeerisesti, mutta tulkitessaan ja selittäessään olennaista numerotietoa tutkija sanoittaa tulokset. Tutkittaessa henkilöä koskevia asioita tulee tutkittava teoreettinen ja käsitteellistetty asia muuttua niin että tutkittava ymmärtää sen arjen kielessä. Tällöin on kyse operationalisoinnista. Kun puhutaan strukturoinnista, tarkoitetaan kysymysten ja vaihtoehtojen vakioimista niin että jokainen vastaaja ymmärtää kysytyt asiat samalla tavalla ja kaikilta voidaan kysyä sama asia samalla tavalla. (Vilkka, 2007, s. 14–15.)

Tässä työssä käytettiin kvantitatiivista lähestymistapaa ja tiedonkeruun menetelmänä sähköistä kyselylomaketta (Liite 2), jolloin jokaiselta vastaajalta voitiin kysyä samat kysymykset.

Kvantitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan niin sanottua määrällistä tutkimusta, jossa mitataan erilaisia muuttujia, käytetään mahdollisesti tilastollisia menetelmiä ja tarkastellaan muuttujien välisiä yhteyksiä. Muuttujat voivat olla riippumattomia tai riippuvia. Riippumattomilla muuttujilla tarkoitetaan esimerkiksi vastaajien taustatietoja ja riippuvilla taas esimerkiksi vastaajan tyytyväisyyttä saamaansa hoitoon. On hyvin yleistä tehdä tutkimusta tutkittavien taustatiedoista, mutta tällöin on tarkkaan pohdittava, mitä tietoja tutkittavista on olennaista saada. On olemassa myös väliin tulevia muuttujia, jotka tarkoittavat käytännössä välillisiä asioita jonkin ilmiön lopputulokseen. (Kankkunen & Vehviläinen, 2013, s. 55.)

4.2 Aineiston analyysi ja raportointisuunnitelma

Aineiston analyysissa dokumentoitiin ensin vastausten pohjalta saatu sisältö. Vastaukset tallentuivat automaattisesti SAMKIn e-lomakepohjaan, kun vastaaja oli kyselyn täyttänyt. Järjestelmästä pystyy näkemään monivalintakysymysten jakaumat sekä avointen kysymysten kirjoitetut vastaukset. Kirjoitetut vastaukset lyhennettiin ja pelkistettiin tarvittaessa, jotta niistä välittyy työn tilaajalle sisällön ydinviesti. Analyysin

ulkopuolelle jätettiin vastaukset ja kirjoitukset, jotka eivät jostain syystä vastanneet annettuun kysymykseen. Vastaukset pilkottiin osiin ja tilastoitiin. Vastauksista laadittiin taulukot, jotka kertovat diagrammeihin vastausten jakaumat. Taulukoiden lisäksi vastaukset sanoitettiin. Saaduista vastauksista laaditut tulokset raportoidaan työn tilaajalle.

Työstä laadittiin Satakunnan ammattikorkeakoulun vaatimusten mukaisesti kirjallinen opinnäytetyö ja työn tilaajalle tiedotetaan sähköinen osoite, josta työ on luettavissa Theseus -julkaisuarkistosta.

4.3 Kohderyhmä, otoksen valinta ja aineiston keruu

Kohderyhmänä on Rauman kaupungin Sillanpielen toimintakeskuksen kotona asuvat asiakkaat. Kyselyyn osallistui 21 asiakasta. Asiakkaat valikoituivat Sillanpielen työntekijöiden arvion mukaan.

Kyselylomakkeena käytettiin Satakunnan ammattikorkeakoulun e-lomaketta, joka tallentaa ja tilastoi lomakkeen vastaukset automaattisesti helposti tulkittavaan ja analysoitavaan muotoon. Lomakkeen täyttäminen toteutui automaattisesti nimettömänä, eikä vastaajien henkilötietoja tullut opinnäytetyön tekijöiden tietoon. Kysely pystyttiin toteuttamaan työntekijöiden toimesta työpaikan mukana kulkevien tablettien kautta, jolloin asiakkaan mahdollinen tietokoneen puute ei ollut este vastaamiselle. Työntekijät auttoivat asiakkaita lomakkeen käytössä, mikäli tarvetta oli, mutta antoivat asiakkaan rauhassa vastata itse kysymyksiin.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Aineiston keruu toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella, johon asiakkaat vastasivat itse. Vastaamislinkki lähetettiin toiminnanjohtajalle, joka taas pystyi edelleen jakamaan sen työntekijöille työssä käytettäville tableteille. Kyselylomake koostui kahdesta kysymyskokonaisuudesta, joka oli pilkottu pienempiin monivalintakysy-

myksiin. Tämän lisäksi lopussa oli kaksi avointa kysymystä, joihin asiakkaat saivat kirjoittaa vastauksensa itse. Vastajia oli yhteensä 21.

5.1 Asiakkaiden tyytyväisyys kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksista arjen hallintaan.

Arjen hallinnasta oli neljä eri aihealuetta, joihin kyselyyn osallistuja sai kertoa oman arvionsa valmiinvastausvaihtoehdon kautta. Vastausvaihtoehtoja oli viisi eli täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ei eri eikä samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Työskentelyllä tarkoitettiin kotiin tehtävää päihdetyötä.

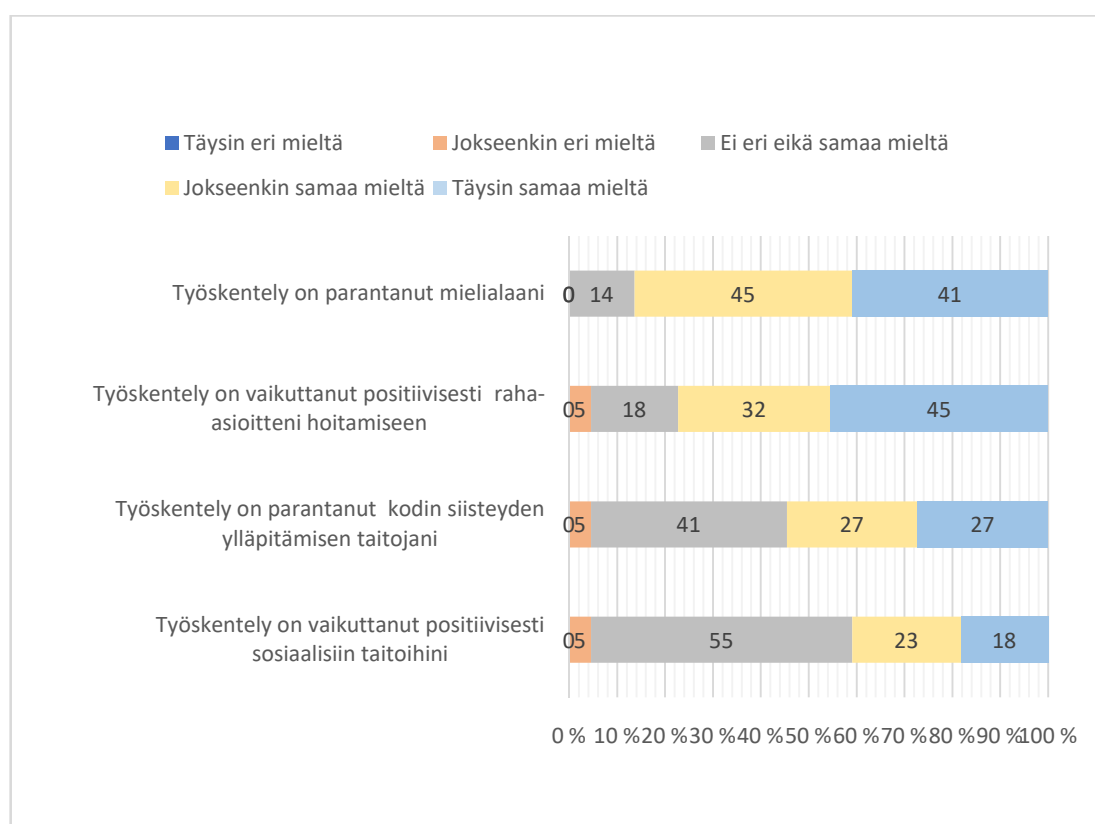
Ensimmäisessä kysymyksessä haluttiin selvittää, miten työskentely oli vaikuttanut vastaajan mielialaan. Kotiin tehtävä päihdetyö oli parantanut 19 vastaajan mielestä mielialaa, sillä 10 (45 %) vastaajaa oli valinnut vaihtoehdon jokseenkin samaa mieltä ja yhdeksän (41 %) vastaajaa oli asiasta täysin samaa mieltä. Työskentelyn vaikutuksesta vastaajan mielialaan, kolme henkilöä (14 %) ei ollut asiastasamaa eikä eri mieltä. Kukaan ei ollut valinnut vastausvaihtoehtoja täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä.

Toisessa kysymyksessä haluttiin selvittää henkilöiden mielipidettä kotiin tehtävän työskentelyn positiivisista vaikutuksista heidän raha-asioidensa hoitoon. Kotiin tehtävä päihdetyö oli 17 (77 %) vastaajan mukaan vaikuttanut positiivisesti heidän raha-asioiden hoitoonsa, sillä täysin samaa mieltä väitteen kanssa oli 10 (45 %) vastaajaa ja jokseenkin samaa mieltä oli seitsemän (32 %) henkilöä. Neljä (18 %) vastaajaa ei ollut eri eikä samaa mieltä, ja yksi (5 %) vastaaja ei kokenut saaneensa positiivista vaikutusta kotiintehtävästä päihdetyöstä raha-asioittensa hoitoon. Täysin eri mieltä tämän kysymyksen kanssa ei ollut yksikään vastaaja.

Kolmannessa kohdassa kartoitettiin kotiin tehtävän päihdetyön positiivisia vaikutuksia kodin siisteyden ylläpitotaitoihin. Yhdeksän (41 %) vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä, kun taas kuusi vastaajaa (27 %) oli täysin samaa mieltä kysymyksen kanssa eli kotiin tehtävä päihdetyö oli vaikuttanut positiivisesti kodin siisteyden ylläpitotaitoihin. Jokseenkin samaa mieltä positiivisista vaikutuksista oli kuusi vastaajaa (27

%), kun taas jokseenkin eri mieltä asiasta oli yksi vain vastaaja (5 %). Täysin eri mieltä positiivisista vaikutuksista kanssa ei ollut yhtään vastaajaa.

Viimeisenä käsiteltiin kysymystä kotiin tehtävän työskentelyn positiivisista vaikutuksista henkilön sosiaalisiin taitoihin. Yli puolet vastaajista eli 12 (55 %) henkilöä ei ollut eri eikä samaa mieltä työskentelyn vaikutuksista sosiaalisiin taitoihin. Jokseenkin tai täysin samaa mieltä sosiaalisten taitojen positiivisista vaikutuksista oli yhdeksän (41 %) henkilöä. Jokseenkin erimieltä työskentelyn vaikutuksista positiivisesti sosiaalisiin taitoihinsa oli yksi vastaaja (5 %). Kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksista arjen hallintaan kuvataan kuviossa 1.

Kuvio 1. Kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksia arjen hallintaan.

5.2 Asiakkaiden tyytyväisyys kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksista päihdeiden käyttöön

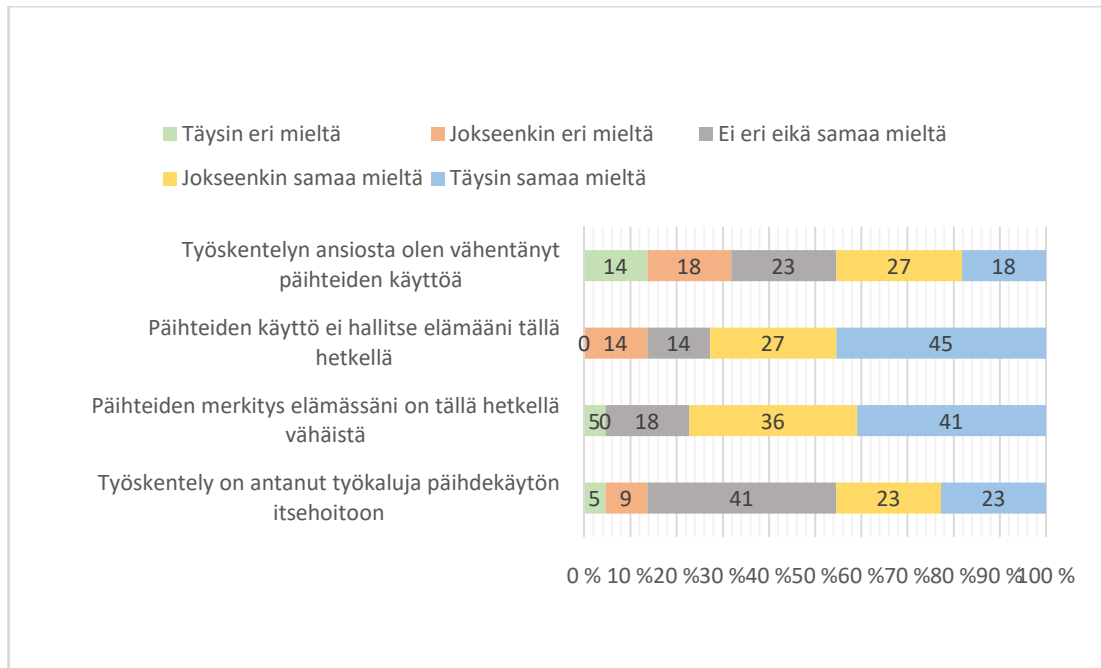
Toisessa osiossa kysyttiin asiakkaiden kokemuksia kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksista päihdeiden käyttöön. Ensimmäisessä kysymyksessä selvitettiin mielipidettä työskentelyn vaikutuksesta vähentävästi päihdeiden käyttöön. Kymmenen (45 %) vastaajaa oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että työskentely oli vähentänyt hei-

dän päihteidensä käyttöä. Neljä (18 %) vastaajaa oli jokseenkin erimieltä asiasta. Kolme (14 %) vastaajaa koki olevansa täysin erimieltä kysymyksen kanssa eli he eivät ole vähentäneet päihteiden käyttöä.

Toisessa kysymyksessä haluttiin selvittää vastaajienkokemuksia päihteiden käytön hallitsevuudesta heidän elämässään tällä hetkellä. Kymmenen (45 %) vastaajaa koki, etteivät päihteiden käyttö hallinnut heidän elämäänsä tällä hetkellä. Jokseenkin samaa mieltä kysymyksen kanssa oli kuusi (27 %) vastaajaa. Kolme (14 %) vastaajaa ei osannut tai ei halunnut kertoa mielipidettään. Kolme (14 %) vastaajaa oli jokseenkin eri mieltä kysymyksen kanssa eli päihteet hallitsivat heidän elämäänsä jonkin verran. Yksikään vastaajista ei kokenut tällä hetkellä päihteiden hallitsevan heidän elämäänsä täysin.

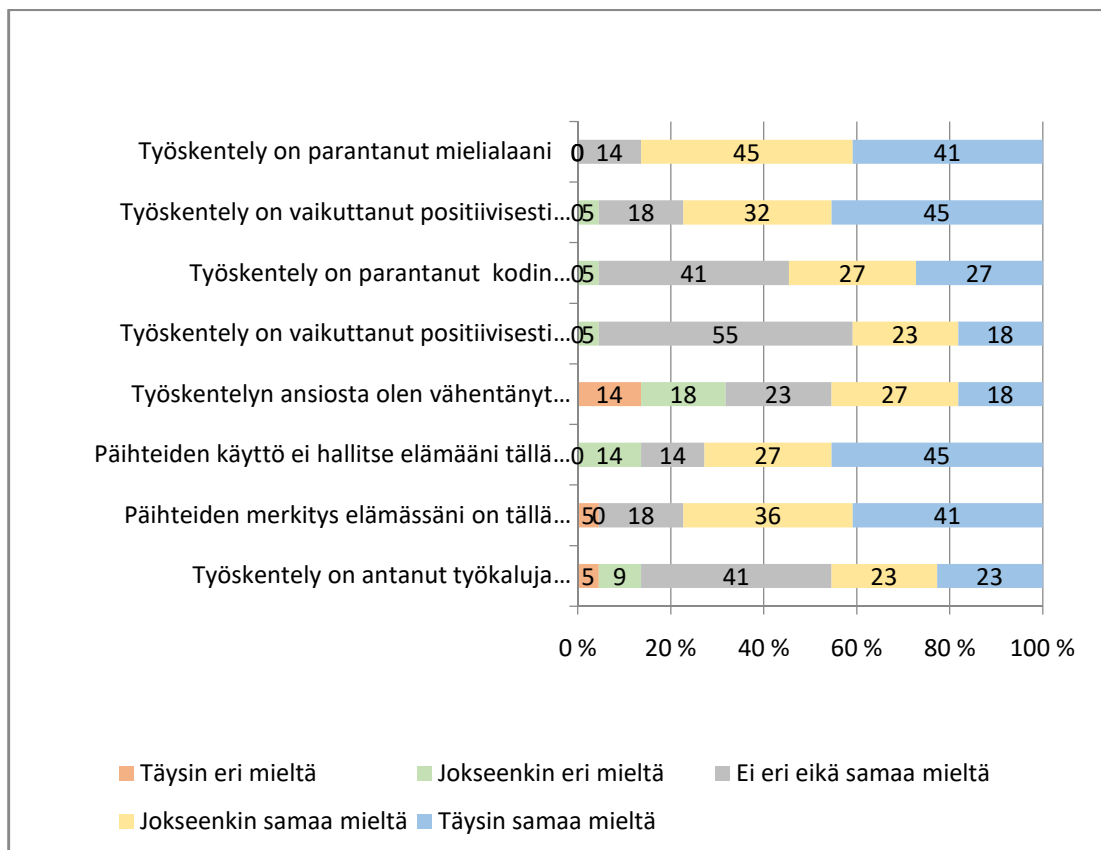
Kolmannessa kysymyksessä haluttiin selvittää, kokevatko vastaajat päihteiden merkityksen vähäiseksi omassa elämässään tällä hetkellä. Yhdeksän (41 %) henkilöä oli täysin samaa mieltä siitä, että päihteillä on vähäinen merkitys. Jokseenkin samaa mieltä asiasta oli kahdeksan (36 %) vastaajaa. Päihteiden merkityksestä elämässään ei neljä (18 %) vastaajaa halunnut tai osannut kertoa. Vastaajista yksi (5 %) oli eri mieltä päihteiden vähäisestä merkityksestä elämäänsä. Vastausvaihtoehtoa "jokseenkin eri mieltä" ei ollut valinnut yhtään vastaajaa.

Neljännessä kysymyksessä kysyttiin, onko kotiin annettavan työskentely antanut työkaluja päihteidenkäytön itsehoitoon. Yhdeksän (41 %) vastaajaa ei ollut samaa eikä erimieltä asiasta. Työkaluja päihteiden käytön itsehoitoon koki saaneensa yhteensä 10 henkilöä, sillä viisi (23 %) oli jokseenkin samaa mieltä asiasta ja toiset viisi henkilöä täysin samaa mieltä asiasta. Jokseenkin eri mieltä asiasta oli kaksi henkilöä (9 %) ja täysin eri mieltä asiasta oli yksi vastaajista (5 %). Kuviossa 2. on kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksia päihteiden käyttöön.

Kuvio 2. Kotiin tehtävän päihdetyön vaikutuksia päihteiden käyttöön.

Kuviossa 3 on nähtävissä vielä yhteenveto päihdetyön vaikutuksista.

Kuvio 3. Päihdetyön vaikutuksia arjen hallintaan ja päihteiden käyttöön, yhteenveto.

5.3 Kotiin tehtävän päihdetyön toimivuus jamuutostoiveet

Kyselyssä oli lisäksi kaksi avointa kysymystä. Vastaajilta haluttiin selvittää mitkä asiat työskentelyssä ovat tällä hetkellä toimivia ja mihin toivottaisiin muutosta.

Työskentelyssä asiakkaiden mukaan toimivia asioita tällä hetkellä ovat käytännön asioiden hoitamisen tuki, sosiaalinen tuki sekä päihdevieroitus. Henkilökunta saikiitosta avuliaisuudesta ja hyvästä tavoitettavuudesta.

Jälkimmäiseen kysymykseen vastauksia tuli yhdeksän kappaletta. Vastaajat toivoivat enemmän aikaa tapaamisiin, kokemusasiantuntijoiden käytön lisäämistä, kyyditsemistä ja ruokakassien toimittamista kotiin. Vastaajista kaksi ilmoitti, etteivät halua mitään muutosta.

6 POHDINTA

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen aineisto koostui 21 vastaajan vastauksista. Otanta on hieman niukka, mutta vastaukset antoivat selkeän käsityksen asiakkaiden tyytyväisyydestä työskentelyyn. Tulosten perusteella voidaan havainnoida, että asiakkaat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä työskentelyyn. Osaan väittämistä asiakkaat eivät ole osanneet sanoa, ovatko samaa vai eri mieltä, joka kuitenkin ei anna näkymää tyytymättömyydestä työskentelyä kohtaan. Vain kolmessa väittämässä esiintyi muutama vastaus "täysin eri mieltä" ja nämä väittämät liittyivät päihteiden käyttöön.

Avointen kysymysten kohdalla on havaittavissa, että asiakkaat kaipaavat työntekijöiltä enemmän aikaa heille. Voidaan ajatella niin, että työntekijöiden tekemä työ on heille merkityksellistä ja ajan puute ei sinänsä ole tyytymättömyyttä itse työskentelyä kohtaan. Avoimet kysymykset paljastavat, että henkilökunta on avuliasta ja heidät tavoittaa hyvin.

Kokonaisuutena kotiin tehtävä päihdetyö toimii Raumalla ilmeisen hyvin ja asiakkaat ovat siihen pääsääntöisesti tyytyväisiä.

Päihdetyöstä löytyy useampi tutkimus ja ohjeeksi laadittu teos, kuten työssä on aiemmin mainittu. Kuitenkaan työtä vastaavia kyselyjä päihdetyöstä ei ole mistään luettavissa, joskin tyytyväisyyskyselyt muilta elämän osa-alueilta ovat muutoin olleet ajankohtaisia, kuten mielenterveys tai työterveys.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan koko prosessin aikana jatkuvasti. Tämän tulee perustua eettisesti hyväksyttäviin teorioihin ja ratkaisuihin tutkimusta tehdessä. (Jyväskylän yliopisto, 2010.) Tutkimustulosten luotettavuuteen vaikuttaa kyselyyn vastanneiden määrä ja vastausten laatu.

Tämän opinnäytetyön yksi luotettavuuden arvioinnin pohdinnan peruste on, että vastaajia oli melko vähän eli heitä oli 21. Ohjeistuksena työntekijöille oli, että he antavat asiakkaiden täyttää kyselylomake itse. Opinnäytetyön tekijät itse eivät siis konkreettisesti olleet paikalla, kun kyselylomakkeet täytettiin. Kuitenkaan ei ole mitään syytä epäillä, etteivätkö asiakkaat olisi itse lomakkeita täyttäneet.

Kaikkiin suljettuihin monivalintakysymyksiin tuli vastaus ja niiden osalta analyysi oli erittäin selkeä. Osa avoimien kysymysten vastauksista on jäänyt jokseenkin vajaksi, joka luonnostaan karsii pois näiden vastausten analyysien määrää, koska epäselviä tai irrelevantteja vastauksia ei arvioida.

6.3 Tutkimuksen eettisyys

Tieteellisen toiminnan ja siihen kuuluvan työskentelyn perustana on aina eettisyys. Hoitotieteessä ja muissa tieteenalojen tutkimuksissa ovat keskeisinä aiheina ollut tutkimusetiikka ja sen kehittäminen. Suomessa on yleisesti sitouduttu noudattamaan eettisen tutkimuksen turvaamista Helsingin julistuksen mukaisesti. Se on kansainvälisesti hyväksytty tutkimusetiikan ohjeistus, joka on alun perin laadittu lääketieteelli-

siä tutkimuksia varten, mutta se sopii myös hoitotieteen tutkimusten ohjenuoraksi. Muutamia tärkeitä kohtia kyseisessä julistuksessa on esimerkiksi, että tutkittavan hyvinvointi on aina tärkeämpi kuin tieteen ja yhteiskunnan etu sekä taloudellisesti ja terveydellisesti heikossa asemassa olevien terveystarpeet on huomioitava. (Kankkunen & Vehviläinen, 2013, s. 211–212.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksen mukaisesti opinnäytetyöt ovat julkisia heti niiden hyväksymisen jälkeen. Työ tallennetaan ensisijaisesti kaikille avoimeen Theseus -julkaisuarkistoon. Opinnäytetyöt eivät saa sisältää salassa pidettäviä tietoja/tiedostoja, tällaisiksi tiedoiksi katsotaan henkilötiedot ja yhteistyösopimuksen määrittämiä liike- ja ammattisalaisuudet. (Arene ry, 2021, s. 24.)

Peruslähtökohtana tutkimusta tehdessä, joka kohdistuu ihmiseen, on tutkittavien luottamus tutkimuksen tekijöihin ja tieteeseen. Luottamus voidaan säilyttää vain kunnioittaen tutkittavien oikeuksia ja ihmisarvoa. Tarpeetonta haittaa ei tutkittavalle saa aiheuttaa ja hänen tulee osallistua tutkimukseen vapaaehtoisesti. Tutkimukseen osallistujalla tulee olla mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa tutkimuksen missä tahansa vaiheessa ilman erityistä syytä. Osallistumisesta annetaan suostumus kirjallisesti, sähköisesti tai suullisesti. Samoin suostumuksen peruminen tulee olla yhtä helppoa. Tutkimuksen sisällöstä, siihen osallistumisesta, aineiston käsittelystä ja säilyttämisestä tulee antaa informaatio sähköisenä tai kirjallisena kielellä, jota tutkittava ymmärtää. Riippumatta tutkittavan iästä, eettisiä periaatteita tulee noudattaa aina. Suunniteltaessa tutkimusta tulee tutkijan kiinnittää ennalta huomiota ja arvioida tutkimukseen sekä siihen osallistuviin kohdistuvasta mahdollisesta haitasta. Mikäli tutkija arvioi tutkimuksen tuottavan haittaa edellä mainituille, tulee tutkijan pyytää eettistä ennakoarviointia ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta. Tällöin arvioidaan riskien ja vahinkojen välttämiseksi tutkimuksen ja aineiston keruun suunnitelma, toteutustapa, informointi sekä dokumentit suostumuksesta. Ennakoarvioinnin tarkoitus on siis selvittää tavoitteena olevan tutkimuksen tuottaman tietoarvon suhdetta mahdollisesti tutkijalle, tutkittaville ja heidän läheisilleen koituviin haittoihin tai vahinkoihin. (TENK, 2019, s. 8–9, 14.)

Tätä opinnäytetyön suunnitelmaa tehdessä on keskusteltu ohjaavan opettajan kanssa tarpeesta tehdä eettinen ennakoarviointi. Hän on keskustellut aiheesta Satakunnan

ammattikorkeakoulunihmistieteiden toimikunnan puheenjohtajan kanssa 13.10.2021. Tämän keskustelun pohjalta on saatu suullinen arvio, ettei työhön tarvita eettistä ennakkoarvioita, koska kysely kohdennetaan täysi-ikäisiin henkilöihin, jotka ovat kykeneviä itsenäiseen päätöksentekoon osallisuudestaan.

Kyselylomakkeeseen vastaaminen tehtiin nimettömänä. Kyselyyn vastaajat rajattiin täysi-ikäisiin ja siten, että siihen vastasi vain asiakas itse. Tutkimuksen kysely oli suunnitellusti eettisesti sopiva. Vastaajille laadittiin saatekirje (Liite 1), jossa kerrottiin työn tarkoitus, työn tilaaja ja että vastaaminen on täysin vapaaehtoista.

6.4 Oma ammatillinen kasvu

Ammatillinen kasvu on jatkuvaa ja hoitotyöntekijänä se korostuu erityisesti. Ammatillinen kasvu työtä tehdessä terävöityi tutkimuksen tekemisestä ja siihen liittyvissä asioissa. Työssä erityispiirteenä oli selkeän ja suhteellisen yksinkertaisen kyselyn toteuttaminen, joka samalla kuitenkin antaa tarpeeksi dataa, jotta tutkimuksen tavoite täyttyy. Toinen erityispiirre nousi esiin etiikassa. Eettisen taustatyön selvittely ja prosessi toi omanlaista ammatillista kasvua huomioimalla asiakkaan perusoikeudet.

Tilaajan palautteen perusteella opinnäytetyön tekijät kykenivät itsenäiseen ja itseohjautuvaan työskentelyyn opinnäytetyöprosessissaan. Tilaaja oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että opinnäytetyö osoittaa kykyä työelämän näkökulmasta uskottaviin ratkaisuihin, työ vastaa heidän tarvettaan ja työn tuloksia voidaan hyödyntää työelämässä.

LÄHTEET

Arene ry. (2020) Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. (s. 24). Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382

Härkäpää, K. & Järvikoski, A. (2018) Sosiaalinen monialaisessa kuntoutuksessa. Teoksessa J. Lindh, K. Härkäpää, K. Kostamo-Pääkkö (toim.), Sosiaalinen kuntoutuksessa (1. painos. s. 207). Lapland University Press.

Jyväskylän yliopiston www-sivut. (2010) Tutkimuksen toteuttaminen. Haettu 17.9.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen>

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. (2013) Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Karjalainen, K. (2021.) Huumeiden käyttö Suomessa. Päihdelinkki. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttava-aineet/huumeidenkaytto-suomessa>

Korpihalkola, E. & Mattila, E. (2017) Asiakkaan kotona tehtävä päihdetyö, mallijalautuvan päihdetyön hankesuunnitelmasta. DIAK: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/138663/Korpihalkola_Eija_Mattila_Elina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kotovirta, E., Markkula, J., Pajula, M., Paavola, M., Honkanen, R., Tuominen, I. (2021) Päihde- ja riippuvuusstrategia Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030. Haettu 16.9.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9891-9>

Kuoppasalmi, K., Heinälä, P. & Lönnqvist, J. (2019a) Mielenterveyden häiriöt: Päihdehäiriöt - Päihdeiden käyttö. Haettu 16.9.2021. <https://www.oppiportti.fi/op/pkr01802/do?>

Kuoppasalmi, K., Heinälä, P. & Lönnqvist, J. (2019b) Mielenterveyden häiriöt: Päihdehäiriöt: Päihdeongelmien etiologia. Haettu 16.9.2021. <https://www.oppiportti.fi/op/pkr01804/do>

Laitila, M. (2010) Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. [väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. eRepo. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-0224-5>

Laitila (2013) Mielenterveys- ja päihdetyö osana kunnan hyvinvointia – opas strategiseen suunnitteluun. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-886-5>

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. 24.4.2015/523. Haettu 16.9.2021. Finlexistä. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150523>

Lamberg, J. (2021) Ongelmallisesti huumeita käyttävien kokemia esteitä päihdehoitoon hakeutumisessa ja siihen sitoutumisessa Helsingissä. Haettu 23.9.2021.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202102011789>

Lehtisyryjä, O. (2021) Sillanpielestä potkua arkeen-kuntouttavan työtoiminnan ryhmä päihdeongelmallisille pitkäaikaistyöttömille [AMK-opinnäytetyö, Satakunnan ammattikorkeakoulu]. Theseus.<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021052812235>

Mielenterveystalo www-sivut. (2022) Arjen perusteet. Haettu 21.4.2022.
https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/tyokaluja_itsehoito/Pages/arjenperusteet.aspx

Mikola, H. (2019) Lapsuus ja oma vanhemmuus: Kasvaminen perheessä, jossa päihde-
teet ovat läsnä arjessa, selviytyminen ja haasteet omaan vanhemmuuteen. [AMKo-
pinnäytetyö, Satakunnan ammattikorkeakoulu]. Theseus.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019121025619>

Pitkäranta, A. (2014) Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. E-Oppi Oy.

Päihdehuoltolaki. 17.1.1986/41. Haettu 16.9.2021.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>

Rauma. (2021.) Kotiin annettava päihdetyö. <https://www.rauma.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdeasiat/sillanpielen-toimintakeskus/kotiin-annettava-paihdetyo/>

Rissanen, P. (2021) Asiakasosallisuus aikuissosiaalityön asiakassuhteessa. Teoksessa A-L. Matthies, A-R. Svenlin& K. Turtiainen (toim.)Aikuissosiaalityö. (1. Painos. s.138–140, 143). Gaudeamus.

STM www-sivut. (n.d.) Ehkäisevä päihdetyö. Haettu 16.9.2021.
<https://stm.fi/ehkaiseva-paihdetyo>

TENK. (2019) Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. (s. 8–9,14).
https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. (2019) Päihteet. Haettu 16.9.2021.
<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/paihderiippuvuus>

Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. (2020) Keskeiset käsitteet- alkoholi, tupakka ja riippuvuudet. Haettu 16.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdetyo/mita-ehkaiseva-paihdetyo-on/keskeiset-kasitteet>

Vantaa. (2021) Kotiin annettavat päihdepalvelut.https://www.vantaa.fi/terveys_ ja_sosiaalipalvelut/paihteet_ ja_mielenterveys/ongelmana_alkoholi_tai_laakkeet/paihdepalvelu_kotiin

Wahlbeck, K., Hietala, O., Kuosmanen, L., McDaid, D., Mikkonen, J., Parkkonen, J., Reini, K., Salovuori, S., Tourunen, J. (2018.) Toimivat päihde- ja mielenterveyspalvelut. Haettu 16.9.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-501-3>

Warpenius, K., Holmila, M., Karlsson, T. & Ranta, J. Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2025 – ennakoititutkimus. 2015. Haettu 17.9.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978952-302-444-1>

Vilka, H. (2021) Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
<https://www.ellibslibrary.com/>

Vilka, H. (2007) Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Haettu 18.9.2021. <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

LIITE 1

Kyselylomakkeen saatekirje:

Olemme sairaanhoitajaopiskelijoita Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Rauman kaupungin Sillanpielen toimintakeskuksen kanssa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää tyytyväisyyttänne kotiin tehtävästä päihde-työstä ja siihen mahdollisesti liittyvistä kehittämistarpeista. Näitä asioita selvitämme oheisella kyselyllä. Tervetuloa vastaamaan tyytyväisyyskyselyyn!

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja tapahtuu nimettömänä luottamuksellisesti. Vastauksia ei käytetä muuhun tarkoitukseen kuin opinnäytetyöhön eikä tuloksista voi päätellä vastaajien henkilöllisyyttä.

Opinnäytetyön tekijät:

Sauli Paattimäki (sauli.p.paattimaki@student.samk.fi)

Jaana Savolainen (jaana.m.savolainen@student.samk.fi)

LIITE 2

Taulukko 3. Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Tekijä (t), otsikko, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Kohderyhmä	Käytetyt mittarit/ aineiston keruu	Keskeiset tulokset
1 Warpenius, K., Holmila, M., Karlsson, T. & Ranta, J. Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2025 – ennakointitutkimus. 2015. Suomi	Kartoittaa asiantuntijoiden käsityksiä ehkäisevän päihdetyön tulevaisuudesta Suomessa	Päihdeiden käyttäjät	50 panelistille laadittu kolme kyselykierrosta	Alkoholinkulutus tulee vähenemään, kannabiksenkäyttö lisääntyy ja huumekuolemat lisääntyvät.
2 Lamberg, J. Ongelmallisesti huumeita käyttävien kokemia esteitä päihdehoitoon hakeutumisessa ja siihen sitoutumisessa Helsingissä 2021, Suomi	Kuvata helsinkiläisten ongelmakäyttäjien kokemia esteitä päihdehoitoon hakeutumisessa ja siihen sitoutumisessa	Ei-päihdehoidossa olevia aktiivisesti pistämällä huumeita käyttäviä henkilöitä	Laadullista puoli-strukturoitua haastattelua	Kolme pääteemaa palvelujärjestelmän rakenteelliset esteet, yksilölliset esteet ja lainsäädännölliset esteet. Aineistosta ilmeni, että haastateltavat kokivat opioidikorvaushoitoon hakeutumisen liian vaativaksi ja pitkäksi prosessiksi sekä korvaushoidon liian sitovaksi ja kontrolli- sekä rangaistuskeskeiseksi. Ongelmakäyttäjät kokivat myös hoidon tarjonnan ja tarpeen kohtaamattomuutta.
3 Laitila, M. Asiakkaan osallisuus mielen-terveys- ja päihdetyössä. 2010. Suomi	Kuvata asiakkaan osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä mielen-terveys- ja päihdetyön asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta.	Päihdetyön asiakkaat	Kolme eri vaihetta. Asiakkaiden haastattelu, työntekijöiden haastattelu ja kuvausmallien muodostaminen asiakkaan osallisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä.	Asiakkaat haluavat olla osallisena päihdetyön suunnittelussa, mutta eivät saa aina ääntään kuuluviin. Asiakkaat kokevat heidän näkemyksensä olevan olennaisia työn suunnittelun kannalta.
4 Kotovirta, E., Markkula, J., Pajula, M., Paavola, M., Honkanen, R., Tuominen, I. Päihde- ja riippuvuusstrategia	Perus- ja ihmisoi-keuksien toteutuminen, päihde- ja riippuvuus ilmiöiden yhtymäkohtien tunnistaminen, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenver-	Kokonaisuus ennaltaehkäisevistä, koko väestöön kohdentuvista toimista haittojen vähentämiseen, päihde- ja riippuvuuson-	Järjestöille ja muille asiantuntijoille (esimerkiksi kunnista) on järjestetty kaksi laajaa kuulemistaa ja tutkijoille järjestetty virtuaali-	Strategian tavoitteena on varmistaa, että eri aihealueilla tehtävä työ on koordinoitua. Päihde- ja riippuvuusstrategiassa

<p>Yhteiset suunta- viivat vuoteen 2030. 2021, Suomi</p>	<p>taisuuden edistä- minen. Suuntavii- vat ja painotukset yhteiseen kehittä- mistyölle vuoteen 2030. Tunnistettu ohjauksen tarve kokonaisvaltai- semmin alkoholiin, tupakkaan, huumausaineisiin ja rahapelaami- seen liittyviä ris- kejä, haittoja ja ongelmia ja mah- dollisuuksia niiden ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi. Strategiassa raha- pelaamisen yhtey- dessä käsitellään myös digipelaamista.</p>	<p>gelmien hoitoon ja kuntoutukseen yksilötasolla.</p>	<p>tapaaminen. Li- säksi yhteistyöta- paamisia on jär- jestetty verkossa eri valtionhallin- non kehittämis- hankkeiden ja viranomaisten kanssa.</p>	<p>asetetaan yhteisiä, kaikkia päihteitä ja riippuvuuksia läpileikkaavia tavoitteita sekä niiden erityisyy- den huomioivia tavoitteita</p>
<p>5 Laitila, M. Mielenterveys- ja päihdetyö osana kunnan hyvinvointia – opas strategi- seen suunnitte- luun. 2013, Suomi</p>	<p>Tuottaa informaatiota ja ohjausta kunnan mielenterveys- ja päihdetyön strategioihin</p>	<p>Kunta-alan työntekijät sekä kuntalaiset, palveluiden asiakkaat ja heidän omaisensa.</p>	<p>Alkuperäinen opas Mielenterveys- ja päihdetyön strateginen suunnittelu kunnissa. Laitila, M.(2009). Alkuperäisen oppaan käyttäjille oli tehty kysely, Työn tekijä ja tukityöryhmä on laatinut ohjeet oman ammattitaidon perusteella</p>	<p>Opas kunnille mielenterveys- ja päihdetyön strategian laatimiseksi</p>